

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Andermans schuld

**De open wond van
de jaren '60**

Een streepje voor

De Werkorde en kerkrecht

'Kerkrecht is meer dan ordening en regeling'

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, prof. dr. Ad de Bruijne,
drs. Janneke Burger - Niemeijer, dr. Hans Schaeffer
Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert
Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

*Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.*

www.dereformatie.nl

NOOIT MEER EVANGELISEREN?

AD DE BRUIJNE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Een poosje terug verscheen er een boek met deze titel. Het leert christenen af om geforceerd te evangeliseren. Leef gewoon met anderen samen, bijvoorbeeld in vriendschappen, en wees dan echt en eerlijk christen. Dan ben je zelf de boodschap. Je bereikt meer dan wanneer je plompverloren evangeliserend op mensen afstapt. Dit is een waardevol accent, dat past bij de nieuwtestamentische opdracht om als christenen zegenrijk met anderen om te gaan.

Toch kleven er ook risico's aan. Veel groepen bereiken wij langs deze weg nooit, bijvoorbeeld landen met weinig christenen of landgenoten die niet tot de middenklasse behoren. Het blijft nodig om er nadrukkelijk op uit te trekken en ook met hen Gods boodschap te delen. Of moet juist dat radicaler dan we gewend zijn? Misschien moeten wel meer christenen bereid zijn om te verhuizen en temidden van zulke nog niet bereikte groepen gaan leven.

Een tweede risico is dat wij onbedoeld de postmoderne privatisering van het

evangelie in het gevele komen. Geloven mag vandaag bij voorkeur in de privé-sfeer. Maar volgens de Bijbel (Openbaring 14:6v) is het evangelie een publieke boodschap die openlijk moet klinken. Paulus bracht die aan de huizen, maar ook in het openbaar: voor overheidsinstanties, tussen marktpubliek, in stadsgehoorzalen en daar waar het publieke debat plaatsvond. Laten we de huidige privatisering van het evangelie niet versterken maar juist doorbreken.

Doorzie in de derde plaats het gevaar dat wij zelf het effect van onze boodschap willen managen. Omdat volgens onze inschatting opzettelijk evangeliseren afstoot, doen we het anders. Maar evangelisatie draait allereerst om de eer van God, niet alleen om het heil van je naaste. Zelfs als het zou kunnen afstoten, moet Gods Naam publiek worden hooggehouden. Of dat een ander overtuigt, moeten we maar aan Hem overlaten.

Juist vandaag geldt daarom: ook evangeliseren!

IN DIT NUMMER

248

KERKRECHT IN DE ENE KERK

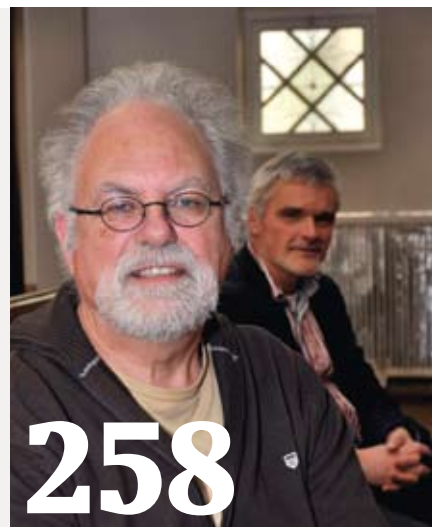
In de Werkorde komen een aantal dingen duidelijker uit de verf dan in de huidige Kerkorde. Maar op een dieper niveau ontbreekt de doordenking van de kerkrechtelijke aspecten van het kerk-zijn zelf. Kerkrecht moet meer zijn dan organisatierecht.

252

HET EINDE VAN DE ZENDING

De Werkorde bespreekt zending en evangelisatie zonder onderscheid te maken in één en hetzelfde artikel. Dat doet geen recht aan de ontwikkelingen die op beide terreinen plaatsvinden. Zending is veranderd van kerkplanting in partnership en ondersteuning.

258

DE OPEN WOND VAN DE JAREN '60

'Het wordt tijd dat de Nederlands gereformeerde broeders en zusters uit hun slachtofferrol komen,' schreef Ad de Bruijne in zijn vorige introcolumn. Ad de Boer had moeite met die uitspraak. Samen gingen ze in Rotterdam het gesprek aan over de jaren '60.

EN VERDER

255 COLUMN MELDPUNT POLEN /// 255 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 256 BIJBELTAAL ANDERMANS
SCHULD /// 264 WANDELEN MET GOD IK WAS NAAKT EN JULLIE KLEEDDEN MIJ ///
266 EEN STREEPJE VOOR /// 267 UIT DE KERKEN /// 268 NIEUWS EN PERSBERICHTEN ///

Kerkrecht in de ene Kerk

TEKST: WIM VAN DER SCHEE, PREDIKANT TE AMSTERDAM-ZUID/WEST /// FOTO PAG. 250: AUKE DUTTS

In juni gaat de synode van Harderwijk verder met de behandeling van de Werkorde, een nieuwe versie van de kerkorde, tegen die tijd in concept drie¹. De voorbereidende deputaten hebben het nu druk. Wij hebben intussen de tijd om nog eens van afstand te kijken naar de huidige kerkorde-in-opbouw. Voor wat voor beslissing staan de broeders in Harderwijk straks?

In een beeld samengevat denk ik: ze hebben de keus of ze een nieuw model dieselauto aan gaan schaffen of dat ze de kerken nog een tijdje door laten kachelen met de oude pruttelbak uit 1978. Ze hebben niet de keus voor een serieus hybride model en al helemaal niet voor een honderd procent groene elektrische voiture. Op de schaal van wat er in het kerkelijk milieu speelt, stelt het allemaal niet zo veel voor. We hebben het niet over een kerkorde voor de 21ste eeuw of zo. Tegelijk is het ook niet niks. Net zoals nieuwe diesels een flinke milieuwinst opleveren in vergelijking met oude, levert ook de Werkorde ten opzichte van de huidige kerkorde winst op. Op zijn minst is het een opgeruimde versie van het huidige kerkrecht. Aanschaffen die CDi dus, en snel ook. Maar denk niet dat je er dan weer voor dertig jaar tegen kunt.

Wat wel? Zoals gezegd wil ik van afstand kijken. Het gaat me niet om allerlei concrete artikelen, maar om het typeren van wat er in de Werkorde gebeurt en niet gebeurt in vergelijking met de huidige kerkorde. Als het gaat om wat er wel gebeurt, vallen vooral drie dingen op.

In de eerste plaats is het *rechtskarakter* in de Werkorde versterkt. Deputaten geven dat zelf aan als hun voornaamste focus (memorie van toelichting 1 art. G, pag. 25). Ze denken daarbij aan vier aspecten: de kerkelijke hoofdstructuur (wat is de structuur van de samenwerking tussen de kerken in het kerkverband?), de rechtskracht van kerkelijke besluiten, het stelsel van kerkelijke rechtspraak en de rechtspositie van 'vaste werkers' in de kerk. Op deze vier aspecten biedt de Werkorde inderdaad meer helderheid dan de huidige kerkorde, al mag daar voor wat betreft de rechtspositie van predikanten wel bij worden aangetekend dat die helderheid nog helemaal concreet gemaakt moet worden in een uitvoerige generale regeling predikantszaken.

In de tweede plaats is wat ik maar even noem *het staatsrechtskarakter* in de Werkorde versterkt: de punten waarop het kerkelijk recht het Nederlands recht raakt zijn uitvoeriger en beter beschreven (rechtspersoonlijkheid, vertegenwoordiging, explicitering van het kerkelijk statuut voor de wet en dergelijke). Hierbij tellen een aantal verbeteringen in het rechtskarakter nog een keer mee: de rechtsbescherming in de kerkelijke rechtsgang en de rechtspo-

sitie van de 'vaste werkers' bijvoorbeeld. De kans dat een burgerlijke rechter nog een zaak uit de kerken voorgelegd krijgt en dan een andere uitspraak gaat doen dan de kerken zelf al hebben gedaan, is substantieel kleiner geworden. Dat lijkt me goed in lijn met wat Paulus in 1 Korintiërs 6 schrijft over recht zoeken bij 'buitenstaanders': de kerk hoort dat zelf te kunnen.

In de derde plaats is op een heel aantal punten het *geestelijk en kerkelijk karakter* in de Werkorde versterkt. Vanouds bieden kerkordes in de traditie van de Dordtse Kerkorde vooral bepalingen voor en over ambtsdragers, individueel en in hun vergaderingen. Nu is een serie artikelen toegevoegd over het geestelijk functioneren van de gemeente en over hoe de gemeente bij zaken betrokken hoort te zijn. Er wordt in sommige reacties negatief gedaan over deze normerende bepalingen (door deputaten wat ongelukkig vergeleken met 'mission statements', memorie van toelichting 1, Hb, pag. 25). Maar in feite beschrijven ze hoe je in de gemeente aan elkaar recht doet; tegelijk signaleren ze dus dat je elkaar onrecht doet als je je anders gedraagt. Dat lijkt mij belangrijke winst.

De synode heeft de keus om een nieuw model dieselauto aan te schaffen of om de kerken nog een poosje door te laten kachelen met de oude pruttelbak uit 1978.

Wat niet? Waarom ik het geheel toch typeer als een nieuwe diesel en niet als een ingrijpender nieuw model auto is vooral om wat er niet gebeurt in de Werkorde. Voor zover ik zie is het *kerkrechtskarakter* in de Werkorde niet of nauwelijks versterkt. Ik bedoel met ‘kerkrechtskarakter’ dat er zaken zijn die inhoudelijk kerkrechtelijk om aandacht vragen, maar die aandacht niet krijgen. Dat kunnen negatieve zaken zijn: problemen, eenzijdigheden, tekorten. Daar heb ik na het verschijnen van de eerste versie van de Werkorde online uitvoerig aandacht voor gevraagd: de Werkorde laat alle meer en minder bekende systeemproblemen van het gereformeerde kerkrecht in feite voor wat ze zijn.

Voorbeelden daarvan zijn (heel kort aangeduid, voor toelichting zie online ²⁾: de fictie van ‘de kerken’ die in kerkelijke vergaderingen besluiten nemen,

de problematiek van de vertegenwoordiging, het ontbreken van een inhoudelijke beschrijving van de bevoegdheid van kerkelijke vergaderingen, de willekeur van het ‘recht is wat wij samen afspreken’, het buiten beeld blijven van de werkelijke geestelijke verhouding tussen jurisdictie en receptie, het ontbreken van elke vorm van waarborging van de kwaliteit van afgevaardigden en besluitvorming, het gemis van een analogie van de bekende ‘scheiding der machten’. De nieuwe versie van de Werkorde biedt op al deze punten geen verbetering.

Kerk van Jezus Christus Maar het kan bij die zaken die kerkrechtelijk om aandacht vragen ook om positieve zaken gaan: gegevens waar je mee moet

rekenen. Daar wil ik in dit artikel wat aandacht voor vragen.

Gereformeerd kerkrecht is vanouds sterk geconcentreerd op ordening en regeling. Dat zie je al aan de centrale Bijbeltekst die telkens weer geciteerd wordt (Werkorde A2.1, pag. 4): ‘In de kerk van Christus moet alles op gepaste wijze en in goede orde gebeuren, zodat de vrede wordt gediend’ (1Kor. 14:33 en 40). Die ‘gepaste wijze’ en ‘goede orde’ is vervolgens in de praktijk vooral een kwestie van ‘wat wij als kerken samen afspreken’. Gevolg is dat kerkrecht zo- maar gereduceerd wordt tot het interne verenigingsrecht van de Gereformeerde Kerken in Nederland met wat marginale bepalingen over externe relatie met de overheid en andere kerkelijke verenigingen. Om het met woorden van een Duitse kerkjurist te zeggen: er is aandacht voor het staatskerkrecht (de verhouding van kerk en staat) en er is aandacht voor het eigen kerkelijke organisatierecht, maar wat buiten de aandacht valt is de binnenste kern van kerkrecht, die draait om dat wat de

*Kerkrecht is altijd
méér dan ‘wat wij
als kerken samen
afspreken’, méér dan
ordering en regeling’*

kerk tot kerk van Jezus Christus maakt, wat de kerk als geloofsgemeenschap constitueert.³ Wat kerk-zijn zelf uitmaakt, heeft ook een eigen rechtsimpact. Wat we in opdracht van Jezus doen in de kerk gebeurt niet maar volgens recht, afspraken, procedures en dergelijke,

het creëert ook recht. Kerkrecht is altijd méér dan ‘wat wij als kerk(en) samen afspreken’, méér dan ordening en regeling. Het gaat altijd ook om materieel recht dat besloten ligt in de praktijken van kerk-zijn. Die praktijken vinden plaats op allerlei niveaus. Maar altijd creëren ze recht. Met een willekeurig

voorbeeld: wanneer iemand ergens tot diaken benoemd en bevestigd is, betekent dit ook dat hij, samen met de andere diakenen, beslissingsbevoegdheid heeft in concrete hulpvragen. Die jurisdictie is zijn recht.

Maar waar het me nu even speciaal om gaat zijn een aantal praktijken van kerk zijn die niet maar 'praktisch geregeld' moeten worden, maar die geladen zijn. Het zijn dingen die we doen in de kerk in opdracht van Jezus zelf en die zich noodzakelijk afspelen niet maar op het niveau van een gemeente of een toeval- lig zo georganiseerd kerkverband, maar op het niveau van de grote Kerk, van het ene lichaam van Christus. Daar wordt het kerkrechtelijk spannend en wat mij betreft intrigerend. De drie duidelijkste voorbeelden hiervan zijn avondmaal vieren, dopen en iemand excommuniceren. Ik beperk me tot de laatste twee.

Rechtsstatus Gedoopt worden is niet maar een illustratie bij het evangelie of zo; het is een rechtshandeling. Door de doop worden mensen rechtens bij de christelijke kerk ingelijfd (vgl. HC z. 27). Het verandert hun rechtsstatus: ze worden als kind van God in Jezus Christus ledemaat van het ene lichaam van Christus. Wie 'door waar geloof bij Christus ingelijfd' is, wordt in de doop in Gods naam *verklaard* bij Christus ingelijfd te zijn. De rechtshandeling is vergelijkbaar met die van de huwelijks- sluiting; ze geeft effectief de rechts- status, met de bijbehorende rechten en plichten. Ze laat je overgaan tot een andere 'staat des levens'. Zolang die rechtsstatus niet op het- zelfde niveau met dezelfde rechtskracht gewijzigd is, heeft iedere gedoopte dus het recht om als kind van God en als ledemaat van het ene lichaam van Christus behandeld te worden, en dat

niet maar in de gemeente waar hij of zij gedoopt is, maar overal in het lichaam van Christus. Gebeurt dat niet, dan wordt diegene onrecht aangedaan. Het maakt daarbij niets uit in welke kerk of gemeente iemand gedoopt is, of zij ge- reformeerd is of anders christelijk, hoe oud of jong hij is, of van wat voor rang, stand, ras of cultuur dan ook. In de doop opereert iedere kerk noodzakelijk op het niveau van de grote Kerk, van het ene lichaam van Christus. Die noodzaak is inhoudelijk gegeven: je wordt niet maar een bepaalde gemeente in gedoopt, maar 'de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest in' (naar de precieze formulering van Matteüs 28). Net zo speelt ook de excommunicatie zich inhoudelijk noodzakelijk af op het

niveau van de grote Kerk. Het gaat er daarin immers om dat iemand 'uit de christelijke gemeente en door God zelf buiten het rijk van Christus gesloten' wordt (HC z. 31). Daartoe is de kerk bevoegd door Jezus zelf en door zijn apostelen in zaken waarin iemand zich als ongelovige en goddeloze laat ken- nen (HC z. 30), kortom van *onchristelijk* gedrag (HC z. 31). In alle andere gevallen heeft een gemeente of kerk die kerk van Christus wil zijn eenvoudig niet het recht iemand buiten de gemeente te plaatsen of de toegang tot het avond- maal te ontzeggen. Binnen de kerk is de excommunicatie de enige rechtshande- ling die de basale rechtsstatus van de doop met dezelfde rechtskracht kan wijzigen.

Materieel kerkrecht Voor zover ik zien kan, gaat het hierin om primair materieel kerkrecht dat zijn plaats opeist in elke vorm van concreet uitgewerkt kerkrecht met het gezag van de Heer van de kerk zelf. Tenslotte vinden doop, avondmaal en excommunicatie plaats in opdracht van Jezus zelf. Geen gemeente of kerkelijke vergadering heeft de bevoegdheid hier iets aan af te doen. Wie ergens regulier gedoopt is, heeft niet maar het recht op erkenning van die doop in de zin dat die niet overgedaan hoeft te worden, maar ook het recht op erkenning van de rechten die de doop gegeven heeft. Concreet toegepast op een pijnlijk punt: geen gemeente heeft het recht iemand die gedoopt is en niet geëxcommuniceerd is (of zich op dat niveau als ongelovige en goddeloze laat kennen) het lidmaatschap of de toegang tot de avondmaalsviering te weigeren. Of diegene ook al dan niet netjes gereformeerd is, is niet relevant: ook avondmaal vier je als christelijke kerk, niet maar als gereformeerde, roomse, baptistische, lutherse, anglicaanse of nog zo wat: het brood dat wij delen, is gemeenschap met het ene lichaam van Christus.

Beginnen met nadenken Het is dit soort materieel kerkrecht, dat voortvloeit uit de praktijk van het kerk-zijn als zodanig, dat in de kerkrechtelijke literatuur en discussies de laatste grofweg vijfenzeventig jaar veel aandacht heeft gekregen. Het heeft ervoor gezorgd dat er een nauw verband is gegroeid tussen kerkrecht en oecumene en dat er een brede consensus

is ontstaan dat kerkrecht echt meer zal moeten zijn dan het organisatie-recht van een gegeven groep kerken. Veelzeggend is in dit verband dat de Protestantse Kerk in Nederland het hoogleraarschap kerkrecht combineert met het hoogleraarschap oecumenische relaties, terwijl het in onze kerken gecombineerd is met het hoogleraarschap gemeenteopbouw. Op dit niveau van kerk-zijn zijn alle kerken in rechten met elkaar verbonden, ook als ze verder helemaal niet één zijn, zelfs als ze elkaar over en weer niet eens als kerk erkennen. In de kerkrechtelijke traditie van de kleine gereformeerde kerken moeten we nog beginnen met nadenken over deze thema's. In de Werkorde is er nog niets van terug te vinden. Die blijft binnen de kaders van het traditionele organisatie-recht. Met zoveel woorden wil ze een gemeenschappelijke regeling bieden voor het leven in de gemeenten en het samenleven van de kerken (Werkorde A3.1, pag. 4). Je kunt je serieus afvragen of dit soort organisatie-recht niet meer denominatierecht is dan kerkrecht. In ieder geval wordt het steeds breder zo ervaren en beschouwd. Het lijkt me van belang dat we in de

kleine gereformeerde kerken ook eens serieus aan de gang gaan met het recht dat inhoudelijk gegeven wordt door wat we in de kerk samen doen. Hopelijk is dat proces bij lezers al in gang gezet tijdens het lezen van mijn opmerkingen over doop en excommunicatie. Wat zouden de gevolgen daarvan zijn voor de huidige praktijk in de kerken? Klopt het wat ik daar stel? Zijn er tegenargumenten te bedenken? Ik ben benieuwd naar alle kerkrechtelijke argumenten. Want wat mij betreft is dit Werkorde-project niet de afsluiting van een proces van kerkorde- en kerkrechtvernieuwing, maar een tussenstop in een doorgaand proces en een doorgaande discussie.⁴ We hebben nog heel wat in te halen. En intussen dieselen we vrolijk door...

- 1 De Werkorde met de bijbehorende memorie van toelichting is te lezen en te downloaden via www.gkv.nl. Klik in de linkerkolom onder het kopje Synode Harderwijk 2011 op de knop rapporten.
- 2 Zie de serie 'Kerkrecht en werkelijkheid' op www.wimvanderschee.nl (snelzoeken op Werkorde).
- 3 Martin Honecker, *Evangelisches Kirchenrecht*, Göttingen 2009, 16-17.
- 4 Zie voor materiaal bij die discussie Leo J. Koffeman, *Het goed recht van de kerk. Een theologische inleiding op het kerkrecht*, Kampen 2009, en Hans Dombois, *Das Recht der Gnade. Ökumenisches Kirchenrecht I-III*, Witten/Bielefeld 1961, 1974, 1983.

✚ SAMENVATTING

In de Werkorde vallen in vergelijking met de kerkorde uit 1978 een aantal dingen op die versterkt zijn: het rechtskarakter, het staatsrechtskarakter en het geestelijk/kerkelijk karakter. Het kerkrecht karakter is echter niet versterkt: problemen zijn gebleven en voor materieel recht dat voortkomt uit het kerk-zijn zelf is geen aandacht. Kerkrecht moet meer zijn dan het organisatie-recht van een gegeven groep kerken. Daar ligt voor de toekomst nog een uitdaging.

Het einde van de zending

TEKST: BRAM BEUTE, ADVISEUR BIJ DE VERRE NAASTEN, PARTTIME PREDIKANT TE NUNSPEET EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE /// FOTO: DE VERRE NAASTEN

Wat is zending? Voor de een is dat een Nederlandse zendeling die het evangelie preekt in een dorpje in het oerwoud. Een ander denkt aan een stel vrienden die als landbouwkundigen in Malawi werken. En voor een derde is dat een kerkplantingsproject in Amsterdam.

‘Zending’ is trouwens een ouderwets woord en dus hebben we het steeds vaker over ‘missionair werk’ of ‘missionaire roeping’, maar daarvoor geldt hetzelfde als voor ‘zending’. Wat bedoelen we daar nu precies mee? Verouderde en nieuwe beelden van zending en missionair werk lopen in het spreken hierover zomaar door elkaar.

Kerkplanting Ook de Werkorde blinkt wat dat betreft niet uit in helderheid. Deze onduidelijkheid komt vooral door dat zowel ‘zending’ als ‘evangelisatie’ een ontwikkeling heeft doorgemaakt die het noodzakelijk maakt om daar op een andere manier over te spreken dan de kerkorde van 1978 deed. In de Werkorde wordt een poging gedaan deze ontwikkeling een plek te geven, maar die is niet helemaal geslaagd. De grootste twee veranderingen uit de afgelopen jaren voor het ‘zendingswerk’ en ‘evangelisatie’ zijn dat ‘zending’ steeds minder kerkplanting is geworden, terwijl dat voor ‘evangelisatie’ juist een van de belangrijkste strategieën is geworden. Met andere woorden, evangelisatie of binnenlands werk is meer gaan lijken op wat vroeger ‘zending’ heette, maar de zending zelf heeft zich in een andere richting ontwikkeld. Daarom is het niet vanzelfsprekend om dat allemaal te vatten onder het kopje ‘de missionaire roeping’ zoals de Werk-

orde doet (C15, zie kader).

In dit artikel wil ik met name de verandering van het zendingswerk in partnership en hulpverlening verder uitwerken. Deze verandering heeft wereldwijd plaatsgevonden en in het klein ook binnen het zendingswerk van de GKv. Hoe kan deze ontwikkeling een plek krijgen in de Werkorde?

Partnership Zending heeft zich ontwikkeld tot partnership. Dat is goed zichtbaar in de zendingsgeschiedenis van de afgelopen eeuw. In 1910 werd in Edinburgh de eerste wereldwijde zendingsconferentie gehouden. Op dat moment woonde nog iets meer dan 80 procent van de christenen in Westerse landen. Er werd dan ook met vuur gesproken over de noodzaak om zending te bedrijven vanuit ‘christelijke landen’ naar ‘niet-christelijke landen’. Honderd jaar later is dat beeld sterk

veranderd. Zo’n 40 procent van de christenen woont in de Westerse landen (de in 1910 bedoelde ‘christelijke landen’). De afname van dit percentage is vooral te danken aan de groei van het christendom in het Zuiden.

De verplaatsing van het zwaartepunt van het christendom naar het Zuiden maakt dat zending niet meer op de oude manier kan. Zendingen sturen om kerken te planten in een land waar allang kerken zijn, kan zomaar een miskenning van het werk van de heilige Geest ter plaatse zijn, zeker als dat zonder overleg met die kerken gebeurt. Zulke ‘zending’ vindt jammer genoeg nog steeds plaats en ondermijnt bestaande kerken. Niet zelden trekken leden van bestaande kerken weg uit hun eigen kerken naar zo’n nieuw te planten kerk, vaak in de hoop dat deze nieuwe kerk van die rijke westerling materieel voordeel biedt.

De Werkorde over zending en evangelisatie

C15 de missionaire roeping

C15.2 De kerken zoeken in woord en daad met het evangelie van Christus allen die God niet kennen of van hem vervreemd zijn.

C15.3 De evangelieverkondiging is er op gericht de medemens te brengen tot een leven met God in de gemeenschap van de kerk.

C15.6 Waar kerken de gelegenheid krijgen om elders in de wereld mee te werken aan de verkondiging van het evangelie, gebeurt dat zo veel mogelijk in samenwerking met in de regio reeds aanwezige kerken. De inrichting van het werk en de positie van de werkers worden voor de Nederlandse zijde daarvan geregeld in de generale regelingen.

Théophile is een goed opgeleide lokale predikant zowel van de gemeente in Cotonou als van de kleine gemeentes in de Couffo / Mono van de Eglise Réformée Confessante au Bénin. ///

In onze eigen zendingsgeschiedenis is lang niet altijd voldoende rekening gegeven van andere kerken die ter plaatse al aanwezig waren: soms werden kleine gereformeerde kerken geplant naast andere Bijbelgetrouwe kerken. Als vrucht daarvan is het tot op de dag van vandaag vaak moeilijk uit te leggen aan sommigen van die door ons geplante kerken waarom ze zouden moeten samenwerken met andere plaatselijke kerken. Spreken over de kerk met door ons geplante kerken is als kijken in een spiegel van ons eigen kerkelijk verleden.

Samenwerking De idee dat we als gereformeerde kerken uit Nederland geroepen zijn op allerlei plaatsen in de wereld kerken te planten is grotendeels verdwenen. Niet alleen door een opener blik naar andere kerken, maar ook ten gevolge van ons eigen zendingswerk. Ooit preekten Nederlandse zendelingen het evangelie in Indonesië en mochten ze daar kerken planten. Deze kerken

ontwikkelden zich tot zelfstandige kerken en kerkgenootschappen. Het is niet langer aan Nederland om daar kerkplanters heen te sturen. De verkondiging van het evangelie in de gebieden van die kerken is de taak van die kerken zelf geworden. Dat alles wil uiteraard niet zeggen dat we ons niet langer druk hoeven te maken over groepen mensen die nog niet bereikt zijn met het evangelie. Maar dat is allereerst de taak van de kerken in de buurt. Natuurlijk kan ondersteuning en samenwerking in evangelieverkondiging onder deze onbereikte groepen wel aangeboden worden. Daar is in de Werkorde ook aan gedacht: 'Waar kerken de gelegenheid krijgen om elders in de wereld mee te werken aan de verkondiging van het evangelie, gebeurt dat zo veel mogelijk

in samenwerking met in de regio reeds aanwezige kerken.' (C 15.6) We mogen niet langer vanuit Nederland in een buitenland het evangelie verkondigen met voorbijgaan aan de kerken die er al zijn. Ik begrijp overigens niet precies waar de nuance 'zo veel mogelijk' voor nodig is. Die lijkt toch een opening te bieden om toch weer op eigen houtje aan het werk te gaan.

De zending is veranderd. Niet langer sturen we er mensen op uit om in andere landen het evangelie te verkondigen en kerken te planten. Zending is geworden tot partnership. De geplante kerken zijn onze nieuwe partners geworden.

Ondersteuning Aan de verandering van zending naar partnership zit ook nog een andere kant. In plaats van kerkplanting is zendingswerk meer en meer het ondersteunen van bestaande kerken geworden – en terecht. De gemeente is allereerst geroepen het evangelie met woord en daad te verkondigen. Zij is daar als lichaam van Christus ook het beste toe in staat. De gemeente laat niet alleen Christus' stem horen, maar kijkt ook met zijn ogen en toont zijn liefde met zijn handen. Christus wil present zijn in deze wereld door zijn gemeente zijn evangelie laten verkondigen. Vanuit de praktijk is dat ook goed duidelijk te maken. Een nieuwe gemeente die met

beide voeten in de lokale cultuur staat, is veel beter in staat de omgeving te bereiken dan zendelingen van ver weg, ook al zal die lokale gemeente misschien wel geholpen moeten worden bij de organisatie van plaatselijk missionair werk.

*'We mogen niet langer
in een buitenland
het evangelie
verkondigen met
voorbijgaan aan de
kerken die er al zijn'*

Het is terecht dat kerkplanting in de zending steeds meer veranderde in de ondersteuning van geplante kerken. Het woord 'zending' past daarom niet meer goed bij het werk dat gedaan wordt. We zenden als kerken nauwelijks mensen uit als zendeling om kerken te planten, maar we bieden allerlei vormen van hulp om meestal jonge kerken te helpen bij de opbouw van hun kerkelijk werk. Vandaar dat het deputaatschap dat binnen de GKv het 'zendingswerk' coördineert het deputaatschap voor 'Zending, Hulpverlening en Training' heet. Het uitvoerend orgaan van dit deputaatschap is De Verre Naasten. Met 'hulpverlening' wordt geduid op allerlei vormen van hulp die vanuit Nederland aan buitenlandse kerken verleend wordt. In tegenstelling tot wat nogal eens verondersteld wordt, moet bij 'hulpverlening' dus niet alleen of allereerst gedacht worden aan materiële hulp ter bestrijding van allerlei vormen van armoede. Hulpverlening is erop gericht om kerken te helpen kerk te zijn in hun context. Dat kan wel economische hulp zijn, maar veel vaker nog is het bijvoorbeeld ondersteuning van theologisch onderwijs en hulp bij gemeentelopbouwwerk. Welke hulp we precies willen geven, zouden we overigens niet op voorhand in Nederland moeten willen beslissen, zoals soms nog wel gebeurt. Het feit dat naast 'hulpverlening' ook nog 'training' wordt genoemd in de naam van het deputaatschap heeft geen duidelijke inhoudelijke grond, maar een historische achtergrond.

Werkorde In dat verband lijkt het me van belang dat het werk van zending en hulpverlening een eigen plek krijgt in de Werkorde. Het artikel over de missionaire roeping van de kerk veegt wat vroeger

'zendingswerk' en 'evangelisatie' heette op één hoop, onder het kopje 'de missionaire roeping'. Dat is gezien de ontwikkeling die het zendingswerk heeft gemaakt niet terecht. Met wat goede wil zou je alle hulpverlening aan kerken in het buitenland die tot doel hebben hen te helpen als kerk van Christus ter plaatse te functioneren, meewerken aan het verkondigen van het evangelie kunnen noemen. Maar als je zo redeneert, kun je ook alles wat de kerk doet evangelieverkondiging noemen. Dat is nogal verwarrend.

Door 'zending en hulpverlening' en 'missionair werk in Nederland' niet op een hoop te gooien, komen die twee taakvelden ook niet in een concurrentiepositie. Deze concurrentie wordt gesuggereerd in de toelichting die bij artikel C 15 van de Werkorde wordt gegeven: 'In de uitvoering ligt het voor de hand om de evangelisatie in eigen land en omgeving prioriteit te geven. Het corpus christianum is in Nederland immers voorbij en via de gewone prediking van de kerken en de zgn. inwendige zending wordt het grootste deel van de bevolking niet bereikt.' Het ondersteunen van jonge, snel groeiende buitenlandse kerken wordt hier ten onrechte uitgespeeld tegen evangelisatie in eigen land. Het lijkt me dat hier een te

beperkte idee van het werk van zending en hulpverlening achter ligt, alsof het daarbij alleen zou gaan om expliciete evangelieverkondiging en niet ook om het ondersteunen van jonge kerken die de evangelieverkondiging in hun context mogelijk maken. Het is waar dat veel jonge kerken in Afrika, Zuid-Amerika en Azië groeien als kool. Dat betekent niet dat daar geen roeping meer ligt voor ons. Juist niet. Sommige missiologen spreken van kerken die 'doodgroeien'. De enorme groei gaat vaak samen met een enorm tekort aan theologische kennis van voorgangers, een ingeefende christelijke levensstijl en een geordend kerkelijk leven, wat weer leidt tot de opkomst van sektarische kerken, scheuringen en conflicten binnen kerken. Wij mogen niet de illusie hebben dat wij dat allemaal kunnen oplossen, maar als we geroepen

worden om te ondersteunen en te helpen, mogen we ons daarvan niet afwenden met een beroep op de voortgaande ontkerkelijkijking in Nederland.

Het is als gevolg van de zegen die God gegeven heeft op het planten van kerken in het buitenland dat zending is veranderd

in partnership en hulpverlening. Dat is een roeping die in de plaats van het oude zendingswerk is gekomen. Die roeping mogen we niet verwaarlozen.

Je moet 'zending en hulpverlening' en 'missionair werk in Nederland' niet op één hoop gooien'

✚ SAMENVATTING

De Werkorde bespreekt zending en evangelisatie zonder onderscheid te maken in één en hetzelfde artikel, onder het kopje 'De missionaire roeping'. Dat doet geen recht aan de ontwikkelingen die op beide terreinen plaatsvinden. Zending is in de laatste decennia veranderd van kerkplanting in partnership en ondersteuning. Dat werk verdient evenzeer alle steun van de kerken als kerkplantingswerk in Nederland.

Meldpunt Polen

TEKST: CAROLA SCHOUTEN, TWEDE KAMERLID VOOR DE CHRISTENUNIE ///

Al zo'n zeventien jaar fiets ik er vrijwel elke dag langs: de Onze Lieve Vrouwe Sterre der Zee kerk, waarvan de gevel gesierd wordt met de bekende woorden van Jezus: 'Komt allen tot mij die vermoeid en belast zijn'. De kerk biedt zondag aan zondag plaats aan honderden gelovigen – Poolse gelovigen. Van heinde en verre komen ze om met elkaar de eucharistie te vieren. Hoewel ik er dus al talloze keren langsgefietst ben, was ik de kerk nog nooit binnengegaan. Tot afgelopen zondag. Dankzij de PVV.

De partij heeft in de jacht naar een nieuw publiciteitsoffensief besloten om nu eens een andere doelgroep in een negatief daglicht te stellen. Alle Nederlanders kunnen sinds kort hun grieven uiten over de Midden- en Oost Europeaanse medelanders, via een door de PVV gefaciliteerde website. Bent u de immer fout geparkeerde Poolse busjes ook zo zat? Vindt u de Polen

ook zo luidruchtig? Of ziet u ook niets anders dan dronken Polen om u heen? Meld het! U hoeft slechts een paar hokjes aan te vinken en de klacht komt rechtstreeks op de PVV-burelen terecht. Extra service: het kan geheel anoniem. U hoeft dus niet het lef te hebben u bekend te maken. Zo'n 46.000 mensen zijn u al voorgegaan. Wacht dus niet langer en meld uw klacht! Het zou bijna grappig zijn, ware het niet dat op deze wijze een bevolkingsgroep collectief wordt weggezet als vervelend, overlastgevend en zelfs ongewenst. Wanneer afkomst of religie bepalend wordt voor de benadering van een individu, ligt discriminatie op de loer – een uiterst gevaarlijke ontwikkeling. Terecht dus, dat er nationaal en internationaal kritiek klinkt op het meldpunt. En onbegrijpelijk dat het kabinet het meldpunt niet wil veroordelen.

Terug naar afgelopen zondag. Voor het

eerst stapte ik over de drempel van de Poolse kerk.

Er hing een serene sfeer. De kerk was afgeladen vol, maar het was er nagenoeg stil. Er werd gezongen, gebeden, gelezen en tot slot werd de eucharistie gevierd. Aan het einde van de dienst werd een brief voorgelezen, die vanuit onze gemeente was geschreven aan onze Poolse broeders en zusters. Ter bemoediging en om te laten weten dat we ons verbonden voelen in Christus. Na afloop liep ik de kerk uit en keek nog eens achterom. 'Komt allen tot mij die vermoeid en belast zijn', las ik weer. Hoe toepasselijk was deze tekst uit Matteüs op dit moment. En hoe wonderlijk dat de PVV ervoor had gezorgd dat ik me meer dan ooit verbonden voelde met mijn Poolse medechristenen.

Kan ik dat ook ergens melden?

WWW.DEREFORMATIE.NL

Wie nu een abonnement afsluit op De Reformatie, ontvangt het blad drie maanden gratis! De aanbieding is te vinden op de website, waar ook actuele informatie staat over thema's, en waar een uitgebreide versie te vinden is van het interview met Ad de Bruijne en Ad de Boer van pag. 258 ev. U kunt via Twitter (@DeReformatie) en via de website uw mening geven over de volgende stelling, ontleend aan het artikel van ds. Wim van der Schee op pag. 248 ev.

Er bestaat een nauw verband tussen kerkrecht en oecumene

Het volgende nummer van De Reformatie verschijnt D.V. op 23 maart a.s. en heeft als thema Vernieuwd calvinisme. De thema-artikelen worden geschreven door James Eglinton, onderzoeker aan de TU in Kampen, en historicus George Harinck. Heeft u vragen bij dit of een ander thema dat binnenkort aan bod komt, stuur die dan tijdig naar redactie@dereformatie.nl.

Andere thema's dit voorjaar zijn: meditatief Bijbellesen, de jeugdleider - leraar en leerling, Gods handelen in deze wereld en de middagdienst.

Andermans schuld

HIJ DROEG ECHTER DE SCHULD VAN VELEN

Jesaja 53:12

Je moet zelf de verantwoordelijkheid dragen voor wat je hebt gedaan. Dat staat verschillende keren in de rechtvaardige wetten van Mozes. 'Wie zijn God vervloekt, zal de gevolgen van zijn zonde dragen' (Lev. 24:15). Wie weigert het pesachoffer klaar te maken op de vastgestelde tijd moet de gevolgen van zijn zonde dragen en wordt dus uit de gemeenschap gestoten (Num. 9:13). Had God niet zelf tegen Mozes gezegd: 'Alleen wie tegen Mij gezondigd heeft, schrap Ik uit mijn boek' (Ex. 32:33)? Tot in de tijd van Ezechiël handhaafde God die regel: 'Iemand die zondigt zal sterven, maar een zoon hoeft niet te boeten voor de schuld van zijn vader, en een vader hoeft niet te boeten voor de schuld van zijn zoon' (Ezech. 18:20).

Er waren een paar uitzonderingen. De hogepriester Aäron nam de schuld van de Israëlieten op zich wanneer zij tekortschoten bij het brengen van hun heilige gaven in de tabernakel (Ex. 28:38). De hogepriester en de priesters namen de schuld van het volk weg door samen het vlees van het reinigingsoffer te eten (Lev. 10:17). Eén keer per jaar, op de Grote Verzoendag, droeg een bok de zonden van heel Israël weg, de woestijn in (Lev. 16:22).

Maar dat systeem van andermans schulden en zonden dragen had gefaald. Generaties priesters en vele Grote Verzoendagen hadden

niet kunnen verhinderen dat de Israëlieten Gods heiligdom totaal vervuilden. God kreeg er zo'n afkeer van dat Hij zijn tempel liet verwoesten. De priesterdienst werd afgebroken. De Grote Verzoendag kon niet meer plaatsvinden. Er zat voor Israël niets anders op dan zelf de eigen schuld te dragen. Zoals Ezechiël het zei tegen Ohola en Oholiba, Samaria en Jeruzalem, de twee hoofdsteden van Israël: 'Jullie zullen boeten voor je schanddaden en voor je zondige afgodendienst' (Ezech. 23:49). Dan komt de dienaar van de HEER in beeld. Hij draagt wel andermans schuld, de schuld van de Israëlieten die in ballingschap gevoerd zijn. Hij maakt hun schuld tot de zijne. Hij is zo één met hen dat hij zelf Israël genoemd wordt. In Jesaja 49:3 zegt de HEER tegen hem: 'Mijn dienaar ben jij. In jou, Israël, toon Ik mijn luister'.

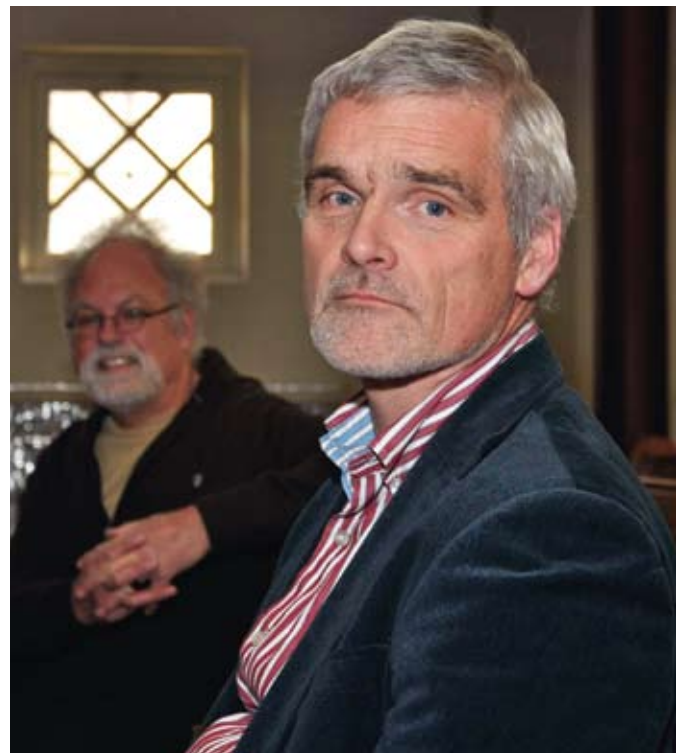
De Zoon van God, Jezus Christus, wilde Gods dienaar Israël worden. Daarom moest Hij net als Israël naar Egypte (Mat. 2:13-15). Het volk Israël werd veertig jaar lang beproefd in de woestijn (Deut. 8:2). De Geest van God stuurde Hem voor veertig dagen naar datzelfde gebied van honger en droogte, om door de duivel beproefd te worden (Mat. 4:1). Hij stierf de dood die Israël had moeten sterven. Zo nam Hij de wandaden van velen op zich en droeg hun schuld. In Hem draagt God zelf onze zonde weg.

Hij stierf de dood die Israël had moeten sterven

De open wond van de jaren '60

TEKST: SJOERD WIELENGA /// FOTO'S: ALIES SIES ///

In zijn introcolumn in *De Reformatie* van 10 febr. jl. stelde Ad de Bruijne dat Nederlands-gereformeerden uit hun slachtofferrol moeten komen als het gaat om het kerkconflict rond 1967. Ook NGK'ers moeten – net als GKv'ers – hun fouten erkennen, schreef hij. In een dubbelinterview voor *Opbouw* en *De Reformatie* gaat hij in gesprek met NGK-moderamenvoorzitter Ad de Boer.

De Gereformeerd-vrijgemaakte kerk van Rotterdam Centrum aan de Simonstraat vormt een contrast met de omgeving. Het gebouw ligt verscholen ingeklemd tussen de hoge torens die het centrum van Rot-

terdam kenmerken. Het contrast van de jarenvijftigkerk met de grootstedelijke omgeving is zo groot dat architect Maaskant, die twee van de naastgelegen moderne gebouwen ontwierp, het volgens sommigen 'dorpse' kerkje eens 'een

uiting van cultuurpessimisme' noemde. De gemeente die er al tientallen jaren elke zondag samenkomt, vormt wellicht fysiek, maar in elk geval geestelijk een tegencultuur in haar omgeving. In dit contrasterende decor vindt

een gesprek plaats tussen Ad de Boer (1946) en Ad de Bruijne (1959) over de kerkstrijd uit de jaren '60 die leidde tot het ontstaan van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Die geschiedenis blijkt anno 2012 nog actueel. Aanleiding voor het gesprek is de recente introcolumn van De Bruijne in De Reformatie, die bij De Boer slecht viel.

Mild en ontspannen Als locatie werd de Simonstraat gekozen. De heren hebben er een deel van hun geschiedenis liggen. Ad de Bruijne was er van 1991 tot 1997 gemeentepredikant. 'Mijn hele nadenken over kerk in de samenleving – waar ik nog steeds mee bezig ben – en het besef dat we als christenen in een minderheidspositie zitten, is hier geboren. Ook ethische zaken die nu overal aan de orde zijn, waren dat destijds al in de stadsgemeentes.'

Ad de Boer was er van 1969 tot 1972 gemeentelid. Pas na verhuizing naar de Veluwe – ruim na de breuk dus – werden hij en zijn vrouw Nederlands-gereformeerd. 'De laatste keer dat ik in dit gebouw was, was in maart 1973 tijdens de Algemene Vergadering van het GPV. Ik werd toen samen met mijn kiesvereniging in Voorthuizen uit de partij gezet, omdat ik Nederlands-gereformeerd was geworden. Dat vond ik heel erg. Ik heb toen gezegd: "Ik denk politiek gezien nog precies hetzelfde als een halfjaar geleden toen ik in Rotterdam woonde." Maar ja, die woorden waaiden weg. Halverwege de avond stonden we dus buiten.'

De toon lijkt gezet. Toch zitten hier geen mannen die van plan lijken nu eens scherp de degens te kruisen. Er valt regelmatig een grap. Ze zijn het doorgaans met elkaar eens. De sfeer is mild

en ontspannen. Gezamenlijk kwamen ze tot het plan om voor Opbouw en De Reformatie met elkaar in gesprek te gaan.

Waarom is dit interview gearrangeerd?

De Boer: 'Omdat de column van De Bruijne mij in het verkeerde keelgat schoot. Ik had echt iets van: dit kan niet waar zijn! Bij zijn zin "NGK'ers moeten uit hun slachtofferrol komen" dacht ik: hoezo? Volgens mij zijn we nooit in die rol gekropen. Als NGK hebben we ons nooit zo opgesteld naar de vrijgemaakte kerk. We hebben nooit dingen gezegd als: eerst excuses en dan pas samenwerken. En ook lokaal kom ik dat vrijwel niet tegen. Die slachtofferrol herken ik dus niet. Ook schreef Ad dat de vrijgemaakten schuld hebben erkend. Ik dacht: dé vrijgemaakten? Individueel wel – mensen als Douma en Te Velde en enkele plaatselijke gemeentes – maar verder behoorlijk beperkt. En ten derde: de NGK oproepen om schuld te erkennen is absoluut een item.

Tk heb het

volstrekt niet zo

zwaarwegend

bedoeld'

Daar heb ik in eigen kring herhaaldelijk voor gepleit. Maar hallo, dat hoeven jullie niet tegen ons te zeggen. Mijn primaire reactie was om er in de krant tegenin te schrijven. Maar dat wordt gauw een jij-bak en je wekt dan zomaar de indruk dat je toch in een slachtofferrol zit. Een van de grote problemen in de jaren '60 was dat mensen óver elkaar schreven en elkaar te weinig opzochten. Ik heb Ad toen gebeld en aan dat telefoongesprek wilden we door dit interview een publiek vervolg geven.'

Welk belang heeft u hierbij?

De Bruijne: 'Als mijn column tot verwijdering of vertroebeling van de kerkelijke of persoonlijke verhoudingen leidt, dan

wil ik dat wegnemen. Mijn belang is dat ik mijn column wil toelichten en wil nuanceren. Ad vertelde me dat hij in 2008 op de vrijgemaakte synode van Zwolle al uit eigen beweging een toespraak heeft gehouden waarin hij Nederlands-gereformeerde fouten uit het verleden toegeeft. Dat is een duidelijk voorbeeld van iets wat ik in mijn column voor ogen had en wat precies is wat ik dacht te missen. Ik moet nu zeggen: niet alle Nederlands-gereformeerden hebben geen schuld beleden.'

Waarom schreef u zo'n pittige column?

De Bruijne: 'Ik heb het volstrekt niet zo zwaarwegend bedoeld en ook niet verwacht dat het zo opgevat zou worden. Voor De Reformatie schrijf ik columns die moeten prikkelen. Ik hoorde onlangs van een plaatselijke samenspreking dat vrijgemaakten excuses aanboden over het verleden en NGK'ers dat incasseerden en onderstreepten dat het inderdaad pijn gedaan had. Toen dacht ik: dat vind ik wat eenzijdig; laat ik dat eens opschrijven. Ik had dat dus net wat genuanceerder moeten doen. Dat is het risico van zo'n kleine column, met het lichte karakter dat die heeft. Ik dacht: ik roer eens in dat potje, ik geef eens een prik. Dat ik schrijf dat ze uit hun slachtofferrol moeten komen, is minder luchtig opgevat dan ik het bedoelde. Want er zijn echte slachtoffers uit die tijd. Ik zie achteraf dat er een risico zat in die opmerking.'

Had u verwacht dat er zoveel kritiek op zou komen?

De Bruijne: 'Er kwam niet alleen kritiek op. Zowel uit eigen kring als uit NGK-kring kreeg ik heel veel reacties van mensen die vonden dat er wel iets in zat. Dus kennelijk heb ik ook een herkenbaar beeld beschreven.'

Kunt u zich voorstellen dat uw column bij Ad de Boer en andere NGK'ers in het verkeerde keelgat schoot?

De Bruijne: 'Ja, zolang je de column minder licht opvat dan ik 'm bedoelde. Dan is het een pijnlijk iets. Dan krijg je de zwarte piet alsnog toegespeeld en krijg je het verwijt: jullie hebben helemaal geen schuld beleden. Dat heb ik echt niet zo bedoeld.'

Is het niet wat naïef om over zo'n pijnlijke geschiedenis een lichte column te schrijven?

De Bruijne: 'Tja, ik weet het niet. Ik vind dat het wel wat steviger mag onder christenen. Niet hard, maar wel rechtstreeks en eerlijk. Ik vind het zelf niet naïef omdat ik zo vaker schrijf. Nogmaals: ik had het woord "slachtofferrol" beter niet kunnen gebruiken als ik had geweten hoe het zou worden opgevat.'

Ad de Boer, wat vindt u van de uitleg van De Bruijne?

De Boer: 'Die waardeer ik, maar een "lichte column" werkt gewoon niet bij een open wond ...'

De Bruijne: 'Da's waar. Dat klopt, ja.'

De Boer: 'En je praat hier over iets wat voor een deel van de kerkleden een open zenuw is. Dat "lichte" karakter van je column staat daarmee op gespannen voet. Vooral als het dan ook met een grote kop erboven door het ND wordt overgenomen. Ik heb onmiddellijk mensen, echte slachtoffers, uit onze kerken op het netvlies en denk dan: ach nee, die lezen dat ook. Wat moet dat hun wel niet doen?'

Maar hebben NGK'ers geen boter op hun hoofd zoals De Bruijne schrijft?

De Boer: 'Zeker wel. Vier jaar geleden recenseerde ik in Opbouw het boek *Vrijgemaakte vreemdelingen*, waarin de vrijgemaakte hoogleraar Te Velde schuld erkent voor zijn aandeel in de breuk en de houding daarna. In die recensie vroeg ik de NGK om ook eens kritisch naar onze eigen rol in de jaren zestig te kijken. Ik heb daar nul reactie op gehad. Dat gaf mij een extra *drive* om daarna op de vrijgemaakte synode in 2008 namens de NGK schuld te erkennen voor de trage manier waarop de later buitenverband geraakte kerken in het zuiden destijds afstand namen van de opvattingen van dominee Telder. En ja, dominee Vonk en dominee Vissee aan onze kant waren ook geen soepele mannetjes. Dat waren ook scherpslijpers in de kerkelijke pers en soms ook in hun preken. Dominee Telder toonde ook weinig inschikkelijkheid. En bij het blad Contact – dat al vanaf 1950 tegen de vrijgemaakte hoofdstroom inschreef – was de pen toch regelmatig in azijn gedoopt. Dat soort reacties hoor ik binnenskamers ook in Nederlands-gereformeerde kring. Dus aan, zeg maar, de NGK-kant van het front in de kerkstrijd waren er zeker mensen met

'De voorwaarde om samen verder te kunnen is niet dat je het eens hoeft te zijn over het verleden'

boter op het hoofd als het gaat om houding en stijl. Als ik dan Paulus lees en naar Jezus luister, zijn houding en stijl bij een conflict misschien nog wel belangrijker dan de inhoud. Bij een aantal dominerende dominees – zoals Vonk en Vissee – heeft dat lang niet altijd gedeugd. Dat geldt ook voor de Open Brief. Die is geschreven zonder veel begrip dat bepaalde gebruikte woorden wel haast verkeerd *moesten* vallen. Dat gebeurde vervolgens ook.'

De Bruijne: 'Al was mijn column niet

zwaar maar licht bedoeld, hij was wel serieus gemeend. Maar de voorbeelden die Ad noemt, zijn precies die dingen waar ik op doelde. Ik waardeer erg dat Ad daar enkele jaren geleden het voortouw in heeft genomen.'

Maar dat wist u niet toen u uw column schreef?

De Bruijne: 'Toen Ad het vertelde, merkte ik dat ik er een vage herinnering aan had, maar de exacte inhoud was naar de achtergrond geraakt.'

De Boer: 'Ach ja, kan gebeuren. We zijn tenslotte mensen.'

De Bruijne: 'Jouw toespraak op onze synode is niet of nauwelijks in de pers opgepikt. In de Acta van die synode staat alleen dat "verschillende synodeleden zich positief geraakt weten door de toespraak van Ad de Boer". Maar waarin en waarom en wat ze er verder mee deden, staat er niet bij.'

Schulderkenning

Moet er over en weer schulderkenning plaatsvinden?

De Boer: 'De NGK heeft die claim nooit op tafel gelegd en zal dat ook niet doen. Er zijn ook veel mensen die echt beroerd worden van weer zo'n stuk in de krant. Die zijn een dag van slag en zeggen: alsjeblieft geen waarheids- en verzoeningscommissie. Dat haalt de wonden weer open. Tegelijkertijd: er zijn ook echte slachtoffers voor wie het zegenrijk zou zijn als er meer gebeurde dan tot nog toe gebeurd is. In de kerk zijn predikanten geschorst en kerken zijn eruit gezet door synode- en kerkenraadsbesluiten. Er is in naam van de Here onrecht bedreven. Nogmaals, ik wil geen claim neerleggen, maar ik zou het genezend vinden als er van een aantal situaties gezegd zou worden: dat is niet goed geweest.'

Ad de Boer: 'Ik zou het genezend vinden als er van een aantal situaties gezegd zou worden: dat is niet goed geweest. ///

Kunt u concrete situaties noemen?

De Boer: 'Het synodebesluit van 1967: het oordeel over de Open Brief. Dat heeft in tal van plaatsen tot buitenverbandzettingen en schorsingen geleid. Plus een aantal besluiten die de synode in Hoogeveen in 1969 heeft genomen, inclusief het accorderen van het buitenverband zetten van kerken. Maar van de betrokkenen van toen, zowel aan de dader- als aan de slachtofferkant, zijn de meesten al gestorven. Ik zou het geweldig vinden als de mensen van toen die nog leven, daar iets genezends over zeiden. Maar dat kun je niet afdwingen. Ik zou het ook zegenrijk vinden als er op synodeniveau door de vrijgemaakte kerken zo'n uitspraak zou worden gedaan. Nogmaals, dat is geen voorwaarde om samen verder te kunnen. Maar het zou genezend zijn voor de slachtoffers als dat gebeurde. Of voor hun weduwen

en kinderen. En heling en verzoening is toch de corebusiness van de kerk?'

De Bruijne: 'Het is heel lastig om met de wijsheid van nu, terugkijkend, te zeggen: dat hadden ze toen anders moeten doen. Dat vind ik van sommige punten wel, maar voor de mensen toen was het geen kwestie van onrecht, maar een zich houden aan bestaande principes.'

De Boer: 'Tenzij de rechtsopvolgers – schoolbesturen, synodes – zeggen: we spreken niet namens de mensen van toen, maar als huidige verantwoordelijken zeggen we: dat is niet goed gedaan. Zo heeft de hoofdredactie van het ND het recent gedaan. En volgens mij is het dan in heel veel opzichten ook *schluss*. Ik zeg er onmid-

dellijk bij: als dit tot verwijdering tussen onze kerken zou leiden, dan moeten we het niet doen. Ik besef ook het kwetsbare van wat ik zeg, omdat er veel NGK'ers zijn die zeggen: stop er alsjeblieft mee.'

De Bruijne: 'De voorwaarde om samen verder te kunnen is niet dat je het eens moet zijn over het verleden. Wel zijn mensen die destijds in een gemeente persoonlijk in conflict met elkaar stonden, geroepen om met elkaar in gesprek te gaan en dingen uit te praten, als ze samen verder

willen. En dat is in veel plaatsen ook al gebeurd. Maar ik ben tegen voortijdige historische oordelen. Het verleden moet goed worden onderzocht voordat je een oordeel velt. Maar als je me vraagt hoe ik er zelf in sta ... Ik denk dat het enkele

*'Aan de NGK-kant
van het front waren
er zeker mensen met
boter op het hoofd'*

**IK STEEK GRAAG
ZELF DE HANDEN
UIT DE MOUWEN**

...MAAR IN MIJN SITUATIE IS
HET BETER ALS IEMAND ME
DAAR EEN HANDJE BIJ HELPT.

Soms lukt het niet om zelfstandig aan het werk te gaan of je dagen naar tevredenheid in te vullen. Psychische problemen kunnen hiervan de oorzaak zijn.

**ELEOS DAGBESTEDING EN ARBEID:
JII KIEST JE RICHTING, WIJ TREKKEN MET JE OP**

Kijk voor meer informatie op www.eleos.nl of bel 088-892 02 50.
Eleos heeft arbeidstrainingscentra in Dordrecht, Ede, Gouda,
H.I. Ambacht, Kapelle, Kootwijkerbroek, Ouddorp, Zwolle en Zwijndrecht.

ELEOS BIEDT OOK BEGELEIDE STAGE EN LEREND WERKEN VOOR JONGEREN.

Geef om
kinderen
**Word
sponsor**

REDEENKIND.NL

 Red een Kind

CBF
ANBI

vrijdag 30 en
zaterdag 31 maart 2012
Jaarbeurs Utrecht

**Kerk en Gemeente,
dé beurs voor
heel kerkelijk Nederland!**

**Ontmoetingsplaats voor
breed kerkelijk Nederland**

Kerk & Gemeente is dé landelijke ontmoetingsplaats voor kerkelijk werkers en leveranciers voor kerken. De beurs richt zich op alle kerken en christelijke gemeenten in Nederland. Bezoek deze beurs als predikant, voorganger, pastoor, koster of beheerder. Of samen met uw kerkenraad, commissie voor kinder- en jeugdwerk, evangelisatie, pastoraat, nieuwbouw, etc.

**Uitgebreide informatie
op www.kerkengemeente.nl**
Op www.kerkengemeente.nl vindt u alle beursinformatie en kunt u zich ook aanmelden voor de nieuwsbrief.

Bezoek aan Kerk & Gemeente is na voorregistratie gratis!
Bezoek de site voor de voorwaarden.

*** Gratis toegang na voorregistratie
* Breed exposanten aanbod
* Uitgebreid beursprogramma**

**** workshops
** bedrijfspresentaties
** muziek en optredens, debatten**

www.kerkengemeente.nl

**Word vliegtuig
supporter!**

www.maf.nl/vliegtuigfonds

'Investeer in de MAF vloot!'
MAF helpt 900 hulporganisaties en kerken in 30 landen.

Doneer online of bel 0341-56 44 88
bank **55.83.45.808**
o.v.v. vliegtuigfonds

 MAF Nederland
Flying For Life

www.maf.nl

Ad de Bruijne: Het enkele feit dat mensen de Open Brief hebben ondertekend, mocht geen aanleiding vormen om hen af te wijzen of zelfs te schorsen. ///

feit dat mensen de Open Brief hebben ondertekend of zich niet van de Open Brief wilden distantiëren, geen aanleiding mocht vormen om hen af te wijzen of zelfs te schorsen. En ik denk ook dat je zelfs in uitzonderlijke omstandigheden moet blijven binnen de afgesproken kerkelijke bezwaarprocedures, zelfs als de ander dat volgens jou niet doet. In dat licht beoordeel ik bepaalde scheuren in plaatselijke gemeenten (bijvoorbeeld in Noord-Holland) als minstens voortijdig. Ik vind dat je dat goed moet onderzoeken, maar zoals ik het nu zie, zeg ik: er is reden voor dat een synode zegt: “dat was toen niet goed”. Als onderzoek zulke indrukken bevestigt, is het ook goed om dat als kerken te doen.’

De Boer: ‘Mee eens. Voor goedkope

schulderkenningen, die meer postmodern zijn ingestoken dan vanuit diepe verootmoediging, koop je niets. Waarheidsvinding, de stukken erbij, wat is er nou gebeurd, wat is er nou geschreven ... Dat lijkt me erg goed dat dat gebeurt, in rust en stilte voorlopig. Maar een waarheids- en verzoeningscommissie als een soort sanhedrin met historici en journalisten waarvoor mensen hun verhaal moeten doen? Gaat dat werken? Weer elke keer verhalen in de krant. Dan houd je de wonden erg open.’

De Bruijne: ‘Ik vind wel dat je de feiten uit het verleden moet verifiëren voordat je een formeel oordeel geeft. Maar net als Ad zou ik een commissie met zo’n karakter ook te kwetsbaar vinden.’

Wat heeft u wel voor ogen?

De Bruijne: ‘Een eerlijk onderzoek door deskundige mensen, zoals historici, journalisten, jongere generaties uit beide kerken. Mensen uit mijn generatie of jonger: die wel weten waar het over gaat, maar destijds geen keuzes hebben gemaakt.’

Lees op de websites het volledige interview:

Ad de Boer en Ad de Bruijne gaan daarin onder meer in op de relevantie van dit gesprek voor jongere generaties en de rol van de belijdenisgeschriften. Zie: www.opbouwonline.nl (www-artikel 15105) en www.dereformatie.nl.

Sjoerd Wielenga (1980) is freelance journalist. In de kerk aan de Simonstraat liggen zijn wortels: zijn ouders en grootouders waren er actieve gemeenteleden.

'Ik was naakt en jullie kleedden Mij'

TEKST: JANNEKE BURGER, PROJECTLEIDER AKZ+ EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Met veel catechisanten heb ik al geluisterd naar de *live performance* van Keith Green waarin hij de bekende gelijkenis van de schapen en de bokken uit Matteüs 25 ten gehore brengt.¹ Altijd weer moesten ze lachen om zijn grappige weergave van de excuses van de mensen aan de rechterkant.

Eh, Heer... Heer! wanneer was U naakt, ik bedoel... Dit is ook niet eerlijk, Heer, we wisten Uw maat niet eens!

Indrukwekkend wordt het als de gepijnigde stem zingt: *Ik was in de gevangenis – en ik ben er weggerot. Ik bad dat je zou komen ... ik hoorde al je radioprogramma's en las je tijdschriften, maar je kwam nooit.*

Elke keer was ik zelf als catecheet ook weer even stil na het horen van dit lied. Als je Matteüs 25 hebt gelezen, kun je niet zomaar overgaan tot de orde van de dag. Wat doe ik voor de minsten van de broers en zussen van Jezus zelf? Welke smoesjes heb ik paraat?

Tophypotheek Deze vraag komt natuurlijk naar ons allemaal toe: hebben wij ruimte in ons leven voor anderen? Maken wij die ruimte? Willen wij gastvrije mensen zijn?

Gastvrijheid is meer dan mensen uitnodigen voor de koffie; zelfs meer dan mensen uitnodigen voor de maaltijd. Gastvrijheid gaat om ruimte maken voor de ander. Ruimte aan de kapstok, in de boodschappentas, in je agenda en in je hart.

De bekende pedagoog W. ter Horst zei vorig jaar dat de grootste vijand van het gezin vandaag de hypotheek is. Mensen moeten zoveel doen voor het betalen van hun hypotheek dat er weinig tijd en energie meer over is voor anderen in hun leven. Dat kunnen kinderen zijn – gastvrijheid is ook goede houding naar kinderen toe. Maar het gaat natuurlijk over meer. In een samenleving van enerzijds tophypotheken, waarin we veel werken om onze levensstandaard op te houden, en anderzijds de behoefte aan

rust, waardoor we de schaarse vrije tijd echt voor onszelf nodig hebben, komt juist gastvrijheid in de verdrukking. Het bijzondere voor christenen is dat er nu niet direct een veroordeling volgt en een oproep om het anders te doen. Eerst volgt nu de uitnodiging: *Kom naar Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal Ik jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht.*

Het Zacheüsprincipe Je zou dit het Zacheüsprincipe kunnen noemen. Zacheüs is weliswaar de gastheer omdat

hij voor de maaltijd kan zorgen, maar Jezus is gastheer op een totaal ander punt. Als het gaat om ruimte en om relatie, dan is Jezus de gastheer die Zacheüs uitnodigt om in de kring te komen, bij Hemzelf, bij de mensen om Hem heen.

Daarna komt Zacheüs in beweging. Nu Jezus hem in het hart geraakt heeft, blijkt dat Jezus zijn hart ook aangesproken heeft. Hij gaat delen. Hij wordt zelf gastheer. Jezus laat je nooit zomaar zitten met een scherpe veroordeling van je manier van leven. Er is altijd eerst de uitnodiging. Eerst is er die afgeladen tafel. Juist ook voor ons, Westerse christenen. De tafel staat voor ons gedekt; kijk maar – brood en wijn.

Avondmaal De avondmaalstafel is de tafel van de gastvrijheid. Realiseer je dan maar weer eens wie de gastheer is. Dat is niet de ene of de andere plaatselijke kerk die vast allerlei tradities heeft rond het avondmaal. De gastheer is onze Heer zelf. Jezus! Die voor 5000 mensen zomaar genoeg had. Die de zijnen tot het einde toe liefhad en ze de voeten waste. Die bij een fraudeur het huis binnenstapte en een hoer zijn ei-

gen voeten liet wassen. Als je toch door deze gastheer wordt uitgenodigd...

De beker in uw handen, neem ik
vol liefde aan,
uit handen die verwond zijn,
waarin de tekens staan.
Geen woorden meer van oordeel,
genade onverdiend,
die aan tafel wordt geproefd en
wordt gezien.

U deelt met mij de maaltijd, reikt
mij verzoening aan.
Uw liefde is nog groter dan de
schuld die is voldaan.
U toont mij uw genade, die
werkzaam is in mij:
door de kracht van uw genade ben
ik vrij!

(Aan uw tafel, Sela)

Als je Jezus echt toelaat in je leven,
als Hij de gastheer is en je te eten mag
geven, dan ontstaat er ruimte in je
leven. Dan ben je niet meer alleen op
jezelf gericht, op je eigen vrienden, je
eigen gezin. Maarten Luther tekent de
zondige mens ergens als de in zichzelf
gekromde mens. Alleen maar met
zichzelf bezig. Deze zonde kan ons

als Westerse mensen ook
zomaar overvallen. Hoeveel
tijd zijn we niet kwijt aan
ons eigen werk, huis, onze
rust? Hoeveel gezinnen
vinden niet dat ze het te
druk hebben om mensen
te ontvangen?

Gelukkig staat daar telkens
weer die tafel, en klinkt telkens weer
de uitnodiging. Telkens weer kunnen
we ons bekeren. Ontdekken we hoe we
zelf in de ruimte komen te staan. En
merken we hoe dat ook ruimte geeft

*'Gelukkig staat daar
telkens weer die tafel,
en klinkt telkens weer
de uitnodiging'*
om anderen te ontvangen.
Gastvrijheid moet niet
zomaar een plicht worden.
Daar zit niemand op te
wachten, Jezus zelf ook
niet. We moeten het ook
niet zomaar van ons
afschuiven, omdat het ons

nou eenmaal niet lukt in onze drukke
levens. En Jezus zal ons wel genadig
zijn... toch?

We kunnen beter eerst onszelf laten
uitnodigen. Laat Jezus jou dat juk eerst

maar eens afnemen, dan zie je vanzelf
wel hoe Hij het je teruggeeft.

*Houd de onderlinge liefde in stand en
houd de gastvrijheid in ere, want zo
hebben sommigen zonder het te weten
engelen ontvangen (Hebr. 13: 1-2).*

1 Je kunt het lied beluisteren via youtube als je in de
zoekbalk 'keith green sheep and goats' intypt.

De tekst is via dezelfde zoektermen te vinden op
www.sing365.com.

De tafel staat voor ons gedekt. Als Jezus de gastheer is, ontstaat er ruimte in je leven ///

TEKST: MYRIAM KLINKER – DE KLERCK, AIO NIEUWE TESTAMENT AAN DE TU KAMPEN ///

‘U zegt dat het goed is dat een man geen gemeenschap met een vrouw heeft. Maar om ontucht te vermijden moet iedere man zijn eigen vrouw hebben en iedere vrouw haar eigen man (....) Ik zou liever willen dat alle mensen waren zoals ik, maar iedereen heeft van God zijn eigen gave gekregen, de een deze, de andere die.’ (1 Korintiërs 7:1-2)

Is Paulus een voorstander van seksuele onthouding? Hebben vrijgezellen een streepje voor? Is het huwelijk toegeven aan de menselijke zwakheid om losbandige seksualiteit te voorkomen?

Grieks trekje Niet noodzakelijk, want alles wijst erop dat Paulus hier de mening van enkele christenen uit de gemeente te Korinte aanhaalt. De geciteerde passage begint al met ‘U zegt dat...’ En vlak daarvoor staat: ‘En dan nu de punten waarover u mij geschreven hebt...’ De apostel kreeg eerder van de gemeente een brief over een aantal punten waarop ze zijn advies nodig hadden.

Seksualiteit was daar één van. Dat dit onderwerp ter sprake moest komen, kwam omdat de Korintiërs het geestelijke waardevoller achtten dan het lichamelijke, een typisch Grieks trekje. Nu zij de Geest van Christus ontvingen hadden, kon het aardse hen niet meer aantasten. Sommigen gingen zich daarom op seksueel vlak heel vrij gedragen, want ‘alles was hun toegestaan’, zo meenden zij. In hoofdstuk 6 rekent Paulus met deze gedachte af. Prostitutie is zonde (vers 18) en Paulus zegt dan ook onomwonden: ‘Bewijs God eer met uw lichaam’ (vers 20). Andere christenen in Korinte gingen juist helemaal de andere kant op. Zij

hielden vol dat seksualiteit uit den boze was en dat juist onthouding hoorde bij hun nieuwe geestelijke situatie. Zij zijn degenen die het goed vonden ‘voor een man een vrouw niet aan te raken’ (7:1, letterlijk vertaald).

Een praktisch goed Paulus kan dit voor een deel wel meemaken. In vers 7 verzucht hij: ‘Ik zou liever willen dat alle mensen waren zoals ik’ – celibetair dus. Misschien is hij nooit getrouwd geweest, misschien was hij weduwnaar. Blijkbaar vindt ook Paulus het ‘goed voor een man een vrouw niet aan te raken’. Alleen bedoelt de apostel niet helemaal hetzelfde als deze Korintiërs met

dat 'goed'. Zij waardeerden onthouding, omdat seksuele omgang volgens hen niet paste bij hun nieuwe leven in Christus. Seks was zondig en onthouding was dus, *moreel* gesproken, de juiste keuze. Paulus' reactie in vers 2 tot 5 is echter heel stellig: binnen het huwelijk zijn man en vrouw de seksuele omgang juist aan elkaar verplicht. Tot drie keer toe stelt Paulus dat de keuze voor huwelijk en seksualiteit *geen* zonde is (vers 26 en 28). Hij maakt dus duidelijk onderscheid tussen bijvoorbeeld prostitutie, en seksualiteit als zodanig.

Het eerste is zondig, het tweede niet. Paulus deelt met de Korintiërs de stelling dat onthouding een 'goede' zaak is. Het gaat hem echter niet om een moreel, maar om een *praktisch* goed.

Dit blijkt vooral uit vers 32 tot 40, waar hij advies geeft aan ongetrouwen die voor een keuze staan te trouwen of niet. Singles kunnen zich onverdeeld richten op de zaak van de Heer. Getrouwen zijn echter verdeeld tussen Christus en 'aardse zaken'. Onverdeelde aandacht en onverminderde toewijding aan Christus, daar is Paulus op uit. En daarom ziet hij een leven in onthouding

als uiterst waardevol. Trouwen is 'goed', maar celibatair leven is beter, in de zin van: praktischer (vers 38).

Geen tweede keus Ziet de apostel trouwen en seksuele omgang dan toch als de tweede keus? Nee, Paulus' visie betekent geen onderwaardering van huwelijk en seksualiteit, als zouden die alleen maar goed zijn 'om ontucht te vermijden'. Zo vertaalt de NBV vers 2. Deze vertaling is wat misleidend. Letterlijk staat er een meervoud: maar wegens de ontuchten...

Hiermee doelt Paulus op de vele gevallen van losbandige seksualiteit die bij de Korintiërs duidelijk aanwezig waren en waar hij in de hoofdstukken 5 en 6 uitgebreider op in was gegaan. Deze ontsparingen laten zien dat een leven in onthouding niet gemakkelijk vol te houden is.

Zo realistisch is Paulus wel. Niet iedereen heeft het geschikte profiel voor een leven in onthouding. Zelfbeheersing is een gave en die is niet iedereen gegeven (vers 7). Paulus gebruikt de Griekse term *charisma* (een term die ook regelmatig in hoofdstuk 12 opduikt waar het gaat over de gaven van de Geest). Ja, zegt Paulus,

seksuele onthouding is praktischer. Maar nee, niet iedereen moet hiervoor gaan. Het *charisma* van de zelfbeheersing is een heldere randvoorwaarde. Onthouding kan nooit de algemene regel worden.

Ook om die reden zitten de Korintiërs fout wanneer ze onthouding als moreel superieur beschouwen en seksualiteit als zondig. Sterker nog, soms kan het streven naar onthouding juist leiden tot zonde. Het zet de deur open voor verleidingen van de Satan, ook binnen een huwelijk (vers 5). Het gebrek aan de vereiste zelfbeheersing leidt gemakkelijk tot ontsparingen. Daarom zijn man en vrouw de seksuele omgang aan elkaar verplicht in het huwelijk. Niet als een tweede keus, maar als een andere keus.

Het klopt: vrijgezellen hebben bij Paulus een streepje voor, in elk geval de vrijgezellen met *charisma*!

Dit artikel zal worden opgenomen in *Ongemakkelijke teksten van Paulus* (red. Rob van Houwelingen en Reinier Sonneveld), dat in het najaar verschijnt bij uitgeverij Buijten & Schipperheijn te Amsterdam.

UIT DE KERKEN

Preekconsent: M.K. van Rijswijk te Kampen, tel. 06-51889618, e-mail mkvanrijswijk@tukampen.nl.

Beroepbaar: kandidaat W. Jagersma te Kampen, tel. 06-49108709, e-mail: willemjagersma@hotmail.com.

kandidaat P.A. Slager te Kampen, e-mail pieterandriesslager@hotmail.com, tel. 038-3336280.

Beroepen: Te Almkerk-Werkendam: A. van der Sloot te Bedum

Bedankt voor: Amersfoort-Vathorst: A. Buursema te Amersfoort-West.

SYMPOSIUM De kracht van kringen

Toerusting voor kringleiders en beleidsmakers in de kerk

Wanneer: Vrijdag 23 maart 2012 – 16.00 tot 21.00 uur

Waar: Evangelische Hogeschool, Amersfoort

Door wie: Hayo Wijma, Peter van Genderen en Theodoor Meedendorp, auteurs van:

Handboek voor Kringleiders

Voor wie: Voor starters met kringen, en voor hen die al met kleine kringen werken

alle info: www.dekrachtvankringen.nl

Buijten & Schipperheijn Motief

KLAAS SCHILDER CONGRESAVOND: WIE IS DIE MAN?

Op 23 maart 2012 is het precies zestig jaar geleden dat Klaas Schilder overleed. Deze inspirerende man heeft zowel als origineel theoloog, maar ook als voorman van de Vrijmaking tijdens en na zijn leven veel invloed uitgeoefend. De vraag is alleen wat jonge vrijgemaakten met de erfenis van Klaas Schilder moeten. Welke relevantie heeft Klaas Schilder in de 21ste eeuw?

Binnenkort organiseert het studentencorps in Kampen, F.Q.I., een klein Schilder congres. Op deze avond zal prof. dr. George Harinck een korte introductie op het werk en leven van Klaas Schilder geven. Daarnaast zullen prof. dr. Erik de Boer en dr. Koert van Bekkum in de vorm van een lezing ingaan op de relevantie van Klaas Schilder in de 21ste eeuw. Op deze congresavond zal ook een nieuw boek met verschillende artikelen over de relevantie van Schilder worden gepresenteerd.

Deze avond vindt plaats op 23 maart 2012 in de aula van de PThU in Kampen (Oudestraat 6). De avond begint om 19.30. De avond kost voor bezoekers onder de 25 zijn € 5,- en boven 25 € 10,-. Meer informatie en aanmelding (noodzakelijk vanwege beperkte plaatsen) kan op de website van Fides Quadrat Intellectum: fqinet.nl. Voor meer vragen: Marius van Rijswijk (mkvanrijswijk@tukampen.nl; 06 51889618).

DIACONAAL STEUNPUNT OOK VOOR NGK DIAKENEN

Vanaf 1 april 2012 zal het Diaconaal Steunpunt (DS) van de GKv ook intensieve ondersteuning geven aan de diakenen van de NGK. Dat hebben het Generaal Diaconaal Deputaatschap (GDD) van de GKv en de Centrale Diaconale Commissie (CDC) van de NGK, na afstemming binnen beide kerken, onlangs besloten. Het Diaconaal Steunpunt ondersteunt al vele jaren de diakenen van de GKv bij hun ambtswerk. Dat gaat het nu dus ook voor de NGK diakenen doen.

De goede samenwerking tussen CDC en GDD heeft ertoe geleid dat diakenen van de NGK vanaf 1 april a.s. volledig gebruik kunnen maken van de diensten van het Diaconaal Steunpunt dat onder het bestuur van het GDD valt. Het DS zal de NGK diakenen advies en toerusting bieden, meehelpen beleid te ontwikkelen, hen regelmatig van actuele en achtergrondinformatie voorzien en informatiebijeenkomsten in het land organiseren.

In de bestaande contacten en samenwerking met de Chris-

telijke Gereformeerde Kerken, die een eigen steunpunt hebben, komt geen verandering.

Het GDD en de CDC zijn overeengekomen in de loop van dit jaar na te gaan hoe de aansturing van het Diaconaal Steunpunt het beste gezamenlijk te regelen is vanaf 2013. GDD en CDC blijven aan hun eigen kerkverband verbonden en leggen daar verantwoording aan af.

INFOAVONDEN VOOR BEHEERDERS KERKELIJKE ARCHIEVEN

In 2012 worden voor beheerders van kerkelijke archieven informatieve avonden georganiseerd door de archivariissen van CGK, GKV en NGK. Scriba's en archiefbeheerders, maar ook andere belangstellenden, kunnen zowel op de avond zelf als daarvoor al, via e-mail, vragen stellen over diverse aspecten die met het archiefbeheer te maken hebben. De toegang is gratis. De infoavonden zijn van 19.30u tot 22.00u.

U wordt verzocht zich voor Zwolle (28 maart) vooraf aan te melden bij Wim Koole p/a ADC email: info@adckampen.nl. tel. 038-4471730. Andere data en meer informatie zijn te vinden via internet: <https://sites.google.com/site/archivariissenconventtop/>

STICHTING WOORD & WERELD

Onlangs verschenen: Cahier 91 De entree van Calvin in de Lage Landen

Pastoraal, apologetisch
en pluriform,

door dr. Harm Veldman

168 x 230 mm, genaaid,
gebrocheerd,
136 pagina's

Prijs bij abonnement € 9
Ook verkrijgbaar bij de
boekhandel voor € 10,75

De entree van Calvin
in de Lage Landen

Pastoraal, apologetisch en pluriform

Dr. Harm Veldman

bestel via www.woordenwereld.nl of
www.bladenbox.nl (ook voor een abonnement)